

AUTORYTET W ROZUMIENIU PRZEDSTAWICIELI POKOLENIA Z

Katarzyna Jagielska

ORCID: 0000-0002-9953-5608

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

e-mail: katarzyna.jagielska@up.krakow.pl

AUTHORITY AS PERCEIVED BY REPRESENTATIVES OF GENERATION Z

Keywords: authority, values, significant individual, Generation Z

Abstract. In this paper a consideration of authority and how Generation Z people define authority was presented. Numerous definitional approaches relating to authority can be found in the literature. The article presents concepts of authority. The aim of the article was to present the perception of authority figures by representatives of Generation Z. The article presents the results of a study conducted in the fourth quarter of 2022. 258 people took part in the study. The survey method, a questionnaire technique, was used in the study. The tool was a survey questionnaire, in which, in addition to closed questions, respondents were asked to write a short statement on the topic: “What does the word authority mean to me?”. This paper presents the results of the research on the open-ended question. The subject of the research was the definition of the notion of authority by representatives of Generation Z. The aim of the research was to find out the understanding of the notion of authority by Generation Z representatives. The main research problem was posed in the question: How does Generation Z define the concept of authority? The research results obtained indicate that, for Generation Z, an authority figure is, among other things, a person worthy of emulation, possessing certain values, a role model, a trustworthy person, one who impresses, inspires, is worthy of respect, endowed with recognition, etc. The analysis of the open-ended question leads to the conclusion that young people have their own authorities, persons worthy of imitation. They also have a need for role models. Therefore, it can be concluded that in modern times we are not dealing with a crisis of authorities, but with a change in their perception.

Słowa kluczowe: autorytet, wartości, osoba znacząca, pokolenie Z

Streszczenie. W artykule podjęto rozważania dotyczące autorytetu i tego, jak osoby z pokolenia Z definiują autorytet. W literaturze przedmiotu można odnaleźć liczne ujęcia definicyjne odnoszące się do autorytetu. W tekście zaprezentowano koncepcje autorytetu. Celem artykułu było przedstawienie postrzegania autorytetów przez przedstawicieli pokolenia Z. W artykule zaprezentowano wyniki badań przeprowadzonych w czwartym kwartale 2022. W badaniu wzięło udział 258 osób. Realizując badanie, zastosowano metodę sondażu, technikę ankiety. Narzędziem był kwestionariusz ankiety, w którym oprócz pytań zamkniętych, poproszono respondentów o napisanie krótkiej wypowiedzi na temat: *Co oznacza dla mnie słowo „autorytet”?* W niniejszym opracowaniu przedstawiono wyniki badań dotyczących pytania otwartego. Przedmiotem prowadzonych badań było zdefiniowanie pojęcia *autorytet* przez przedstawicieli pokolenia Z, z kolei celem – poznanie rozumienia tego terminu przez przedstawicieli tej generacji. Główny problem badawczy został postawiony w pytaniu: *Jak przedstawiciele pokolenia Z definiują „autorytet”?* Uzyskane wyniki badań wskazują na fakt, że dla pokolenia Z osoba będąca autorytetem to osoba m.in. godna naśladowania, posiadająca określone wartości; wzorzec do naśladowania; osoba godna zaufania; taka, która imponuje, inspiruje; godna szacunku, obdarzona uznaniem itp. Analiza odpowiedzi na pytanie otwarte prowadzi do wniosków, że młodzi mają swoje autorytety, osoby godne naśladowania. Mają też potrzebę posiadania takich wzorów. Można zatem stwierdzić, że we współczesnych czasach nie dochodzi do kryzysu autorytetów, lecz że następuje zmiana ich postrzegania.

Wprowadzenie

Świat, w którym obecnie żyjemy, wpisuje się w czasy przyspieszających zmian. Wywołane są one transformacjami społeczno-demograficznymi, postępowaniem technologicznym, przyrostem informacji, pojawiającymi się coraz częściej przypadkowymi przekształceniami. Postawy wywołane zmianami są postawami konsumpcyjnymi. Społeczeństwo nastawione jest na to, co jest tu i teraz, na łatwy dostęp do wszystkich dóbr. Codziennoscą charakteryzuje nieograniczony dostęp do mediów, informacji. Pochodzą one z wielu źródeł – mniej czy bardziej wiarygodnych. Pojawia się jednak pytanie, czy w tę codzienność wpisane są relacje z drugim człowiekiem. Iwona Wagner (2005) zauważa, że we współczesnym świecie obserwuje się zanik więzi rodzinnych, fascynację Internetem, wszechobecną w mediach przemoc. Te narastające problemy powinny być wpisane w programy edukacyjne i wychowawcze. Szczególną rolę w edukacji mogą odegrać osoby znaczące, wzorce osobowe, autorytety, czyli osoby „reprezentujące

uznany porządek, reguły i norm, posiadające kompetencje, wiedzę i cieszące się społecznym uznaniem” (Wagner, 2005, s. 5).

Pojęcie *autorytet* jest trudne do zdefiniowania. W literaturze przedmiotu istnieją różne definicje tego pojęcia. Według Anny Mikołajko, „rozważając sposoby pojmowania autorytetu mamy wręcz do czynienia z wielością przekonań, perspektyw badawczych i języków, wielością, która nie ułatwia bynajmniej porównań. Trudność dodatkowo potęguje fakt, iż termin ten wydaje się należeć do równie nieuchwytnych jak pojęcie wolności, sprawiedliwości, dobra, zła” (Mikołajko, 1991, s. 12, za: Przybylski, 2013, s. 63). Spośród licznych definicji, które można znaleźć w literaturze, swoje rozważania teoretyczne rozpoczęła od tej zaproponowanej przez Kazimierza Sośnickiego, który twierdzi, że „głównym trzonem terminu *autorytet* jest taki stosunek między dwiema osobami, w którym jedna z nich uznaje wolę drugiej, do tej woli się dostosowuje i ulega jej, a nawet stara się ją uprzedzić. W takim razie pierwsza posiada *autorytet*, druga jest posłuszna jej *autorytetowi* (Sośnicki, 1958, s. 29, za: Przybylski, 2013). Janusz Sztumski pisze, że „autorytet jest funkcją wymiernej, uznanej i uzasadnionej racjonalnymi wartościami przewagi danego człowieka, instytucji lub dzieła nad innymi ludźmi, instytucjami lub dziełami występującymi w danym środowisku” (Sztumski, 1980, s. 31; por. Kata, 2021). Zatem podstawą do zaistnienia autorytetu jest stworzenie asymetrycznej relacji, w której podmiot działań zyskuje przewagę nad odbiorcą jego oddziaływań. Podmiot uzyskujący przewagę musi odznaczać się określonymi cechami, np. mieć wiedzę, kompetencje, trzymać się określonych norm i wartości. Według Ryszarda Stacha (1998, s. 28, za: Kata, 2021) „autorytet to uznanie i poważanie społeczne przypisywane osobie, grupie społecznej lub instytucji. Zaś źródłem autorytetu mogą być umiejętności i wiedza, cechy osobowe, sposoby działania i postępowania zgodnego z ogólnie cenionymi wartościami”. Z kolei zdaniem Stanisława Jermoszki (2010) autorytet jest relacją, a jego istotą jest wpływ jednego obiektu (osoby) na inne osoby. Może on występować przy wykorzystaniu pośrednika przedmiotowego czy społecznego – jak wiedza, pozycja czy instytucja. Autorytet jest zatem relacją pomiędzy jednostką uznaną za autorytet a jednostką będącą odbiorcą działań autorytetu.

Osoba uznana za autorytet reprezentuje określone normy i wartości akceptowane społecznie. Jest zawsze występującą między jednostkami relacją, w ramach której jedna z osób (bądź grupa) uznaje kompetencje, wartości i normy drugiej. Autorytet, osoba znacząca, jest traktowana jako godna naśladowania, osoba, którą obdarza się zaufaniem, wobec której czuje się respekt i dąży się do jej naśladowania. Bycie dla kogoś przykładem, wzorem, autorytetem czy mistrzem

nie jest świadomym odgrywaniem określonej roli społecznej, związanej z jasnym scenariuszem i regułami, ale pełnieniem roli w znaczeniu pełnienia funkcji (Olbrycht, 2014, s. 20).

Bożena Tuziak wskazuje, że w naukach społecznych można ujmować pojęcie autorytetu na trzy sposoby: (1) **atrybutywny**, gdy chodzi o nazwanie cechy (lub zespołu cech) osoby (instytucji) obdarzonej autorytetem; mamy z nim do czynienia wówczas, gdy osoby bądź instytucje, z uwagi na posiadanie określonych kompetencji, kierowanie się wartościami (tj. odwaga, rzetelność, wyrozumiałość, pracowitość, wiedza, kompetencje, działanie na rzecz wspólnego dobra itp.), darzone są społecznym uznaniem i szacunkiem, (2) **relacyjny**, gdy dąży się do określenia relacji pomiędzy jednostką, której przysługuje cecha „bycia autorytetem”, a jednostką będącą pod wpływem autorytetu; ujęcie relacyjne należy rozumieć jako wynik jedno – lub dwustronnej interakcji między dwiema osobami, grupami, osobą lub grupą, w przebiegu, której jedna ze stron nabywa tendencji do modelowania swojego myślenia lub ustosunkowania bądź zachowania zgodnie ze wzorami myślenia, ustosunkowania, zachowania, reprezentowanymi przez drugą stronę, (3) **procesualny** (czynnościowy), gdy chodzi o nazwanie procesu tworzenia się danego zjawiska społecznego; budowanie autorytetu wymaga określonego czasu; w tym ujęciu możemy wyróżnić trzy etapy funkcjonowania autorytetu: (1) powstawanie, czyli moment, gdy obiekt autorytetu pojawia się w świadomości odbiorców i zyskuje ich zaufanie, a głoszone przez niego treści wzbudzają szacunek i zaufanie; (2) utrwalanie – związane z rozbudowywaniem i wzmacnianiem zaufania do autorytetu, który trwa tak długo, jak długo jego cechy (wartości) zajmują wysoką pozycję na skali wartości przyjętych przez osoby będące odbiorcą autorytetu; (3) zanikanie – objawia się utratą zaufania i uznania; zaczyna się wtedy, gdy narasta krytycyzm i sceptycyzm wobec autorytetu (Tuziak, 2010, s. 59-65).

Analiza literatury przeprowadzona przez Andrzeja de Tchorzewskiego wskazuje na to, że badacze autorytetu wyodrębniają jego różne typy: (1) autorytet merytoryczny – wyróżniający osoby posiadające wyjątkowe uzdolnienia, umiejętności czy też szczególne kompetencje, (2) autorytet moralny – odnoszący się do osób uzyskujących poważanie ze względu na postępowanie zgodne z ogólnie uznanymi wartościami i normami etycznymi oraz (3) autorytet formalny – przypisywany osobom pełniącym jakąś ważną funkcję (de Tchorzewski, 2017). Według Marcińczyk (1991) autorytet może być traktowany jako cecha, zjawisko społeczne lub relacja. Można stwierdzić, że samo słowo *autorytet* jest wieloznaczne i trudne do zdefiniowania. Definicje autorytetu zawierają w swych

konstrukcjach słowa takie jak: wpływ, przywództwo, uznanie, podporządkowanie, wiedza, kompetencje, doświadczenie, wartości, normy itp. Wagner w swoich rozważaniach teoretycznych (2005, s. 51) przytacza koncepcję Bandury, zgodnie z którą „złożoność autorytetu polega na tym, że można wyróżnić dwie strony: (1) stronę reprezentującą pewne wartości (formy myślenia, zachowania, wartościowania, ustosunkowania); (2) stronę wyrażającą uznanie i podporządkowanie stronie reprezentującej określone wartości”.

Autorytet jest wzorem kompetencji, wiedzy, źródłem inspiracji dla innych. Szczególne znaczenie można przypisać autorytetom w edukacji. Osoby będące autorytetami dla uczniów, studentów mogą być źródłem informacji dotyczących funkcjonowania jednostki w społeczeństwie, prezentowanych przez nią norm i wartości oraz dążeń. Szczególną rolę można by przypisać nauczycielom, którzy, stając się dla uczniów autorytetem, tworzą swoistą więź międzyosobową, stają się dla nich przywódcami, inspirują do rozwoju (por. Jagielska, 2021; Łukasik, 2021; Stańdo, Jagielska, Fechner, 2023). Osoby będące autorytetem są dla jednostki wzorem do naśladowania, mistrzami, osobami, które imponują swoją wiedzą, kompetencjami; to przywódcy, osoby obdarzone charyzmą. Są to osoby, z którymi młodzi się utożsamiają. Pojawia się pytanie, czy we współczesnym świecie doświadczamy kryzysu autorytetu, czy tylko obserwujemy przemianę jego postrzegania. Czy młodym imponują tylko osoby, które pojawiają się mediach, są popularne, mają pieniądze, czy też mamy do czynienia z autorytetami tradycyjnymi (por. Jagielska, 2021; Stańdo, Jagielska, Fechner, 2023). Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, co dla przedstawicieli pokolenia Z oznacza słowo *autorytet*. W literaturze przedmiotu pokoleniem Z określane są osoby urodzone w latach 1995-2010. Są to osoby, które nie znają rzeczywistości bez dostępu do Internetu i nowoczesnych technologii; takie, dla których środowiskiem funkcjonowania jest nie tylko świat realny, ale również wirtualny; są one dostępne online przez 24 godziny na dobę (Żarczyńska-Dobiesz, Chomątowska, 2014).

Założenia metodologiczne badań własnych

Przedmiotem prowadzonych badań były autorytety pokolenia Z, celem zaś ich poznanie i określenie w perspektywie osobistego, definicyjnego rozumienia. Główny problem badawczy został postawiony w pytaniu: *Jak pokolenie Z definiuje pojęcie „autorytet”?*

Badanie zostało przeprowadzone metodą sondażu z techniką ankiety (Babie, 2013) w czwartym kwartale 2022 r. Dobór badanej próby był dogodny, czyli taki, w którym kryterium doboru próby jest kryterium dostępności (Szreder, 2010). Respondenci zostali zaproszeni do wypełnienia formularza online *Autorytety pokolenia Z*. Kwestionariusz ankiety składał się z dwóch części. W pierwszej z nich znalazły się pytania zamknięte dotyczące autorytetu, drugą część stanowiła swobodna wypowiedź pisemna (miniesej) na temat: *Co oznacza dla mnie słowo „autorytet”?* W niniejszym artykule zostały przedstawione tej formy wypowiedzi (miniesej). Na podstawie przeprowadzonych badań wyłoniono najważniejsze kategorie dotyczące pojęcia autorytetu. Dla zobrazowania wyłonionych kategorii przytaczano wypowiedzi badanych, co zostało opatrzone przyjętym w analizach kodom z uwzględnieniem kolejności analizowanych esejów. To pozwoliło na kodowany opis wypowiedzi (np. S1, S2).

W badaniu wzięło udział 258 osób. Osoby w wieku 18 lat stanowiły 6% ankietowanych, 19 lat – 32%, 20 lat – 24%, 21 – 14%, 22 lata – 9%, 23 lata – 7%, 24 lata – 4%, 25 lat – 4%. Wśród respondentów kobiety stanowiły 86%, mężczyźni – 14%. Ze wsi pochodziło 46% respondentów, z miasta do 20 tys. mieszkańców – 5%, z miasta od 20 tys. do 80 tys. mieszkańców – 10% badanych, natomiast z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców – 39%. Status materialny rodziny określany jest przez 15% badanych jako bardzo dobry, 46% – jako dobry, 33% jako przeciętny, zły i bardzo zły wskazane zostały przez 6% respondentów. Osoby badane zostały również zapytane o to, z jakich mediów korzystają na co dzień. Najczęściej korzystają oni z Internetu – 99%, mediów społecznościowych – 95%. Badani wskazali również na publikacje książkowe – 46%, telewizję – 42%, radio – 31%. Korzystają również z telewizji internetowej – 26% platform streamingowych – 27%, czasopism – 12%. Do popularnych form zaliczyć należy również podcasty i e-booki.

Wyniki badań i ich dyskusja

W badaniu ankietowani zostali zapytani o to, co dla nich oznacza słowo *autorytet*. Analiza ich wypowiedzi wskazuje, że autorytetem jest osoba godna naśladowania, wzór moralny, osoba o określonych wartościach, inspirująca do działania, rozwoju. Jest to osoba, którą wyróżniają określone cechy, prezentuje określone wartości. Szczegółowe zestawienie cech osoby będącej autorytetem zostało zaprezentowane poniżej:

- ktoś godny naśladowania/ wzór do naśladowania/ wzór moralny,
- osoba, która inspiruje i imponuje,

- osoba ciesząca się szacunkiem/ godna szacunku/ wzbudzająca szacunek,
- osoba o określonych wartościach, kierująca się nimi,
- jednostka obdarzona szczególnym uznaniem,
- ktoś, kto motywuje do działania,
- osoba wzbudzająca podziw,
- osoba motywująca do samodoskonalenia się/ do rozwoju,
- osoba o pożądanym cechach lub osiągnięciach,
- osoba, której opinie są dla mnie ważne,
- osoba godna zaufania,,
- osoba posiadająca charyzmę,
- ktoś, kto sprawia, że chcę być jak ta osoba, gdy dorosnę,
- wzór, do którego chcielibyśmy dążyć i do którego porównujemy siebie i innych ludzi,
- posiadająca życiową mądrość i rozsądek,
- źródło bezpieczeństwa i wyznaczonych zasad,
- najlepsza w danej dziedzinie,
- warto za nią podążać,
- posiada dobre cechy,
- osoba odnosząca sukces,
- osoba, na której można się wzorować (za wartościami, którymi się kieruje),
- osoba, z której bierzemy przykład (jego życie i postępowanie jest dla nas przykładem),
- osoba, która jest natchnieniem,
- osoba, za którą warto podążać,
- ktoś, od kogo można się uczyć/ brać z niej przykład,
- kręgosłup moralny,
- ktoś, kto swoją postawą zachęca do działania,
- osoba posiadająca dużą wiedzę i umiejętności,
- coś, czym się kierujemy w życiu,
- wyznacznik wartości i postępowania,
- imponuje postawą,
- mądry i doświadczony,
- drogowskaz,
- osoba, której postawa w trudnych chwilach prób i doświadczeń życiowych jest zbudowaniem i zachętą do wytrwałości,

- osoba niezachwianie podążająca własną ścieżką (zawodową, artystyczną, życiową), która swoją konsekwencją może stanowić inspirację bądź wzór dla innych
- ktoś, do kogo można podejść po poradę, kto jest dla nas wsparciem i wzorem do naśladowania.

Wypowiedzi respondentów były bardzo inspirujące, dlatego też kilka ciekawszych wypowiedzi zostanie zaprezentowanych w niniejszym opracowaniu. Jak już zostało wspomniane, autorytet dla młodych osób oznacza wzór osobowy, osobę posiadającą cechy godne naśladowania: *jest to wzór osoby, która posiada cechy godne naśladowania, które w jakiś sposób mi imponują i staram się im sprostać* (S3). Inną, równie ciekawą definicją jest: *Autorytet, oznacza osobę, której działania/sposób myślenia stanowią wzorzec do naśladowania, ów wzór staje się celem, do którego chce się dążyć* (S10). Można zatem zauważyć, że synonimem pojęcia *autorytet* są pojęcia: *wzór osobowy*, *wzorzec*. Autorytet to osoba posiadająca pewne cechy, które imponują młodym. Cechy te są dla nich tak ważne, że stają się celem, do którego dążą – są to cechy, które młodzi sami chcieliby posiadać.

Autorytetem jest jednostka, która cieszy się uznaniem: *autorytet jest dla mnie pewnego rodzaju uznaniem, znaczeniem, posiadaniem zaufania innych* (S2). Jest to zatem osoba znacząca, która wzbudza zaufanie u osób będących pod wpływem jej oddziaływań.

Osoby będące autorytetem inspirują do działania: *autorytet odnosi się do osoby, od której czerpię inspirację, która stanowi dla mnie pewien wzór* (S9). Autorytet stanowi zatem wzór, z którego można czerpać inspirację. W innej wypowiedzi można znaleźć następujące stwierdzenie: *Jest to dla mnie osoba inspirująca, motywująca do działania, wzbudzająca swojego rodzaju podziw (pozytywny), niemający nic wspólnego z zazdrością, taki właśnie motywujący do samodoskonalenia się* (S43). Autorytet może zatem pełnić różne role, a jedną z nich jest motywowanie czy też zachęcanie do działania. W innej wypowiedzi można przeczytać, że autorytet to *osoba, która zasłużyła swoim zachowaniem, wiedzą i postawą na traktowanie jej jako eksperta w danej dziedzinie, która jednocześnie nie szkodzi innym. Taka osoba inspiruje kolejne pokolenia do działania zgodnie z uniwersalnymi wartościami (jak poszanowanie praw człowieka) i do obrony tych wartości* (S27). Osoba będącą autorytetem odznacza się zatem określonymi cechami, ma pewien profil kompetencyjny (wiedzę i umiejętności) stanowiący inspirację dla młodych. Kolejne wypowiedzi świadczą o tym, że osoby obdarzone autorytetem są godne podziwu, imponują swoją wiedzą i eksperckością: [jest to – przyp. aut.] *ktos, kogo podziwiam, bo jest w jakiejś dziedzinie bądź dziedzinach*

według mnie ekspertem, prawdopodobnie wynika to z tego, że uznaje te same wartości, które ja uznaję lub chciałabym do nich dążyć. W ten sposób pomaga mi rozwijać siebie, inspiruje mnie i dążę do tego, żeby być podobna do tego człowieka, ale na swój sposób jednak indywidualna (S52). Autorytet to zatem osoba, która kieruje się w życiu określonymi wartościami, takimi, które według młodych są godne naśladowania. Jej postawa przyczynia się do rozwoju jednostki będącej pod wpływem oddziaływań autorytetu. Pojęcie wartości i kierowanie się nimi często pojawiają się w wypowiedziach respondentów. Inną cechą autorytetu jest jego autentyczność. Świadczy o tym wypowiedź: *Autorytet oznacza bycie autentycznym w tym, co się robi oraz mówi. To kierowanie się swoimi wartościami. To osoba, grupa, będące drogowskazem dla innych* (S72). Zatem działania ludzi będących autorytetem są spójne. Nie tylko przejawiają się w słowach, ale też w czynach. W innej wypowiedzi można przeczytać: *Autorytet według mnie to nie tylko wzór do naśladowania, to przede wszystkim skarbnica wartości, które uważamy za słuszne, a za tym ogromna dobroć (nie zawsze, jednak patrząc dalej optymistycznie), możliwość utożsamienia się, wyciągnięcia wniosków i możliwość zaczerpnięcia czegoś od drugiej osoby wobec rozwoju osobistego. Jednak jestem świadoma, że autorytet należy wybierać mądrze, należy też „mieć otwarte oczy”, nie zatracać własnego „ja”, a jedynie umacniać i inspirować się autorytetem* (S113). Wypowiedzi te potwierdzają, że autorytetem najczęściej jest osoba godna naśladowania, hołdująca określonym wartościom. Taka, która motywuje do rozwoju osobistego, która jest dla badanych kierunkowskazem, wzorem do naśladowania. Oto kilka przykładowych wypowiedzi: *Autorytet oznacza dla mnie pewien rodzaj kierunkowskazu. Jest to szczególna i wyjątkowa osoba, na której mogę się wzorować. To właśnie dzięki niej wiem, jak powinnam postępować i czym kierować się w życiu* (S59), czy też: *Autorytet to dla mnie osoba, której postępowanie, umiejętności, wykształcenie, wiedza, obycie etc. stanowią rodzaj wzorca postępowania. Jest to pewien obraz tego, jakim człowiekiem chciałabym być oraz jakie umiejętności chciałabym zdobyć w drodze do osiągnięcia wyznaczonego przeze mnie celu* (S167). Osoba będąca autorytetem obdarzana jest szacunkiem: *autorytet to dla mnie osoba, którą darzę nadzwyczajnym szacunkiem ze względu na jej osiągnięcia, które mi imponują; zazwyczaj próbuję część zachowań/ nastawienia do życia/ działań zaimplementować do mojego życia* (S105). To jednostka, którą chce się naśladować: *autorytet to dla mnie osoba, którą podziwiam do tego stopnia, że dążę do tego, by być jak ona. Oczywiście na zdrowych zasadach. Kiedy ją obserwuję, nie czuję zazdrości a zachwyty* (S39).

Przeanalizowane wypowiedzi przedstawiają pewien obraz osób, które stanowią dla młodych z pokolenia Z wzór do naśladowania. Są to osoby, które posiadają określone cechy, wiedzę, umiejętności, wzbudzają zaufanie i potrafią tworzyć relacje. Warto podkreślić, że podczas badania tylko dwie osoby wskazały na to, że nie mają w swoim życiu autorytetów.

Odnosząc się do koncepcji Bożeny Tuziak (2010), analiza wypowiedzi wskazuje na to, że młodzi należący do pokolenia Z rozumieją pojęcie autorytetu na dwa, z wymienionych przez autorkę, sposoby: **atrybutywny** oraz **relacyjny**. Z wypowiedzi nie wyłania się procesualny sposób postrzegania autorytetu. Respondenci w swoich wypowiedziach wskazują na określone cechy autorytetu, m.in. na kierowanie się wartościami, kompetencje, szacunek czy też uznanie. Ten sposób postrzegania przez Tuziak definiowany jest jako atrybutywny. W swoich wypowiedziach respondenci wskazują na to, że mają swoje autorytety, które są dla nich wzorem do naśladowania, drogowskazami; starają się w swoich działaniach i postępowaniu naśladować wzory osobowe. Ten typ określania autorytetu jest definiowany jako relacyjny.

Zakończenie

Definicje autorytetu wskazują na to, że bycie autorytetem to umiejętność stworzenia asymetrycznej relacji, w której jednostka będąca autorytetem ma przewagę nad jednostką, która jest odbiorcą jego oddziaływań. Bycie autorytetem oznacza oddziaływanie, wpływanie na jednostkę; jest specyficzną właściwością. Osoby, które uznawane są za wzory do naśladowania, osoby znaczące, to jednostki, które mają określone cechy – cieszą się uznaniem, szacunkiem. Na pewno są to osoby, które wzbudzają zaufanie, posiadają wiedzę merytoryczną (są ekspertami w swojej dziedzinie), kompetencje, potrafią motywować i zachęcać do rozwoju, potrafią dzielić się wiedzą, doświadczeniem, budować relacje. Można wymienić jeszcze wiele innych cech. Ważne jest jednak to, że badania przeprowadzone wśród młodych pokolenia Z wskazują na to, że w ich życiu ważne jest posiadanie autorytetu. Każde pokolenie ma potrzebę posiadania autorytetów. Współczesne czasy naznaczone są zmianą, a ta ma również wpływ na postrzeganie autorytetów. To, co nie ulega zmianie, to cechy autorytetu. Przeprowadzone badania dotyczące postrzegania autorytetu przez młodych są zbieżne z badaniami przeprowadzonymi przez Magdalenę Piorunek (2016). Samo postrzeganie autorytetu przez młodych pokrywa się z definicjami funkcjonującymi w literaturze od wielu lat. Zmiany dokonują się w wyborze autorytetów.

Warto również wskazać na rolę autorytetu w edukacji. Młodzi ludzie wskazują na potrzebę posiadania autorytetów, wzorów do naśladowania. Potrzebują osób, które będą je inspirować, motywować do rozwoju. Będą dla nich kierunkowskazem, skarbnicą wartości. Może warto, przygotowując studentów do pracy w zawodzie nauczyciela, wskazać na to, jak ważną rolę odgrywa nauczyciel w życiu uczniów. Przygotowywać nauczyciela do pracy z uczniami nie tylko pod kątem wiedzy merytorycznej, ale również rozwijać kompetencje miękkie, uczyć budować relacje, rozmawiać i dostrzegać mocne strony u uczniów, by móc dobrze nimi pokierować i pomóc w planowaniu karier edukacyjno-zawodowych. Może warto edukować przyszłych nauczycieli do bycia takim nauczycielem, z którym, jak pisze Maria Dudzikowa, uczniowie się śmieją, a nie typem nauczyciela, przeciwko któremu uczniowie się śmieją (wzbudza lęk, strach, nienawiść) lub z którego się śmieją (skupieni na pozorowaniu władzy i nieszczęśliwi z powodu jej utraty) (Dudzikowa, 1996). Może warto edukować do tworzenia relacji, bo to na nich oparta jest prawdziwa edukacja, a relacja, zaufanie, eksperckość, otwartość budują autorytet.

Referencje

- Babbie, E. (2013). *Podstawy badań społecznych*, Warszawa: PWN.
- Dudzikowa, M. (1996). *Śmiech uczniowski jako wyzwanie pedagogiczne. (Konteksty pytań o autorytet nauczyciela)*. W: M. Dudzikowa (red.), *Nauczyciel – uczeń. Między przemocą a dialogiem: obszary napięć i typy interakcji*. Kraków: Impuls.
- Jagielska, K. *Autorytet zawodu nauczyciela w opinii studentów studiów nauczycielskich*. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J Paedagogia-Psychologia*, 34, 4 (2021).
- Jarmoszko, S. (2010). *Autorytet – kontrowersje i aksjomaty*. Warszawa: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora.
- Kata, J. (2021). *Rola autorytetu w kształtowaniu jakości życia młodego człowieka*. W: A. Chrapusta, I. Skoczeń, S. Wronka (red.), *Pomiędzy szacunkiem a odpowiedzialnością. Rola autorytetu w rozwoju osobowym człowieka*. Kraków: UPJPII.
- Łukasik, J.M. *Znaczenie wzoru osobowego nauczyciela w kształtowaniu zawodowym adeptów*. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J Paedagogia-Psychologia*, 34, 4 (2021).
- Mikołajko, A. (1991). *Poza autorytetem? Społeczeństwo polskie w sytuacji anomii*. Warszawa: „KeyTex”.
- Olbrycht, K. (2014). *O roli przykładu, wzoru, autorytetu i mistrza w wychowaniu osobowym*. Toruń: Adam Marszałek.
- Piorunek, M. (2020). *Wzory osobowe, autorytety, mentorzy w dochodzeniu do dorosłości*. W: A. Cybał-Michalska, M. Orłowska, M. Piorunek, *Młodzież – meandry życia ku dorosłości*. Dąbrowa Górnicza: Akademia WSB.

- Przybylski, B. *Autorytet w kryzysie czy brak zapotrzebowania na autorytety? Znaczenie autorytetu dla młodzieży zaangażowanej w życie polityczne Polski*. Przegląd Pedagogiczny, 2 (2013).
- Sośnicki, K. *Autorytet a wychowanie*. Nowa Szkoła, 10 (1958).
- Stach, R. (1998). *Autorytet i przywództwo*. W: W. Szewczuk (red.), *Encyklopedia psychologii*. Warszawa: Fundacja Innowacja.
- Stańdo, J., Jagielska, K., Fechner, Ź. *Measurement of Learning Outcomes in Mathematics in Relation to Choosing a Role Model*. Multidisciplinary Journal of School Education, 12, 1(23) (2023), <https://doi.org/10.35765/mjse.2023.1223.17>.
- Szreder, M. (2010). *Metody i techniki sondażowych badań opinii*. Warszawa: PWE.
- Sztumski, J. (1980). *Autorytet i prestiż uczonego*. W: P. Rybicki, J. Goćkowski (red.), *Autorytet w nauce*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Tchorzewski, A. de. *Autorytet i jego struktura aksjologiczna*. Studia Paedagogica Ignatiana, 5(20) (2017), <https://doi.org/10.12775/SPI.2017.5.008>.
- Tuziak, B. *Autorytet jako zjawisko społeczne. Wymiar lokalny*. Studia Socjologiczne, 2(19) (2010).
- Wagner, I. (2005). *Stalość czy zmienność autorytetów. Pedagogiczno-społeczne studium funkcjonowania i degradacji autorytetu w zmieniającym się społeczeństwie*. Kraków: Impuls.
- Wasylewicz, M. *Autorytety medialne – starcie czy wsparcie(?) autorytetów realnych współczesnej młodzieży*. Lubelski Rocznik Pedagogiczny, XXXV, 1 (2016), <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2016.35.1.99>.
- Żarczyńska-Dobiesz A., Chomątowska B. *Pokolenie Z na rynku pracy – wyzwania dla zarządzania zasobami ludzkimi*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 350 (2014), <http://dx.doi.org/10.15611/pn.2014.350.36>.